

## Skomakeren som ikke ble ved sin lest – om Oskar Skaug og Trondhjem Musikkole



*Organist Oskar Skaug ved orgeleet i Vår Frue kirke 1947.*

*Repro: Trøndelag Folkemuseum, Sverresborg.*

Oskar Edvard Skaug ble født i Trondheim i 1890. Faren til Oskar het Martin Olsen og var fra Midtskogen i Rendalen. Moren het Ragnhild Lynum og var fra Levanger, foreldrene hennes kom fra Tolga. Faren arbeidet som fotograf. Da Oskar var liten, flyttet familien til Nord-Østerdalen der de levde under små kår. Selv om Oskar

kom fra et fattig hjem, var hjemmet fylt med musikk og familien hadde harmonium. Som liten gutt likte han godt å sette seg helt inn til harmoniumet da moren spilte og lytte til tonene og akkordene. Som tiåring ble Oskar svak-synt på grunn av en øyesykdom og det var meningen at han skulle settes bort på legd. Men Oskar ville ha skolegang

som andre, og fikk igjennom at han skulle gå på blindeskole. Han startet på Nordenfjeldske Blindeskole som ble stiftet i 1896. Den lå da på Gløshaugen ved Trondheim. Dette ble en rik tid. Elevene fikk undervisning i boklige fag, i håndverk og ikke minst i musikk. Han fikk undervisning i orgel og piano. På Gløshaugen hadde elevene et orkester på 12-15 mann. Her spilte Oskar både klarinett og kontrabass. Det fortelles at elevene pleide å sitte ute på verandaen på Gløshaugen og spille søndag ettermiddager og at da kom folk spaserende fra byen for å få høre musikken.

Skolen flyttet senere til Klæbu. Her var skolen i de gamle lokalene til Klæbu Seminar. Seminaret hadde utviklet seg til en sterk kulturinstitusjon for utdanning av lærere. Mye takket være seminaret, hadde Klæbu en god barneskole. Denne hadde vært øvingsskole for seminaristene. Blindeskolen ble, som seminaret, godt integrert i bygda. Blindeskolen la opp til deltagelse i kirken som en del av skolegangen. Her ble elevene kjent med kirkemusikken og bygda utviklet en rik sang- og kortradisjon. Skolen praktiserte en omvendt integrering: lærernes barn deltok i undervisningen sammen med de blinde barna. Olav Gullvåg<sup>1)</sup> vokste opp i Klæbu som sønn av en av lærerne ved Blindeskolen. Han har senere beskrevet skolen som en kulturinstitusjon og legger stor vekt på det gode miljøet han fikk vokse opp i og på båndene han knyttet til de blinde vennene i Klæbu.

Etter at skoletiden i Klæbu var over, begynte Oskar på et yrke han hadde fått opplæring i på Blindeskolen, nem-



*Fra blindeskolen i Klæbu. Repro Trøndelag Folkemuseum Sverresborg.*

lig skomaker. I 1900 finner vi ham i folketellingen for Trondheim. Da bor han sammen med foreldrene sine og som yrke står oppført "skomaker for egen regning og organist". Men i 1901 ble han ansatt som organist ved Strinda hovedkirke og Ranheim kapell. Dette gjorde at han kunne slutte som skomaker.

Livet var ikke enkelt for ungdommene etter at de var ferdige på Blindeskolen. I 1900 bodde en del tidligere elever fra Klæbu i Trondheim. Ofte var de samlet på hybelen hos Oskar Skaug på lørdagskveldene. Selv om de selv hadde det vanskelig, snakket de om at det nok var de som hadde det enda vanskeligere enn dem, og de ønsket å gjøre noe for disse. De fikk en idé om å starte en hjelpeforening. De var klar over at dette kunne de ikke greie uten støttespillere og bestemte seg for å henvende seg til Blindeskolen i Klæbu, der de hadde hatt en fin tid. Seks-sju blinde ungdommer gikk, etter endt arbeidsdag, den to mil lange veien til Klæbu.

Dagen etter hadde de innkalt til møte med formål å stifte en selvhjelpsforening. Det var Oskar Skaug som åpnet møtet og fortalte om idéen om å stifte en hjelpeforening. Den ble hetende "De Blindes Selvhjelpsforening". Foreningen ble senere hetende "Nordenfjeldske Blindeforbund". Her var Skaug med i det første styret og var siden formann i flere år. Noen år senere var han med og stiftet Norges Blindeforbund og ble forbundets første formann. Det var også på hans initiativ at den første store landsutstillingen av de blindes arbeider ble til. Dette var i Trondheim i 1911.

Den begavede gutten var blitt lagt merke til og med støtte fra Gregus Jacobsens legat kunne Oskar dra til Oslo for å studere ved konservatoriet. Som attenåring fikk Oskar en øyeoperasjon som gav ham noe av synet tilbake. På konservatoriet hadde han anerkjente lærere som Peter Lindemann, Karenus Lange og Geburg Aasland.

Med Geburg Aasland utviklet det seg et spesielt vennskap. Aasland var selv helt blind. Han forteller i sine memoarer om hvordan disse to hjalp hverandre. Oskar hadde noe syn og kunne være ledsager for ham til konserter der han skulle skrive musikkannmeldelser. Slik fikk Aasland hjelp på veien og Skaug fikk være med og høre mang en konsert. Han fulgte også Aasland til musikkundervisning og fikk sitte og høre på undervisningen. Skaug gikk ut fra konservatoriet i 1908 med "særdeles" i hovedkarakter.

Noe som var typisk for Skaug, var at da han var ferdig ved konservatoriet, var hans største problem hvordan han skulle kunne få formidlet videre all

den lærdommen han hadde fått. Han hadde en organiststilling, men en tanke som hadde vært hos ham lenge begynte å ta form. Og i 1911 satte han den ut i livet. Det var en musikk-skole for byen! Og Trondhjem Musikk-skole ble startet i 1911.

Selv om musikk-skolen fikk noe støtte, ble den drevet for privat regning og hadde trange økonomiske kår. Så et tilbud om en organiststilling i Tromsø i 1913 fikk Skaug til å bryte opp og dra nordover. Men det var sterke krefter som trakk ham tilbake mot Trondheim. I "Ny tid" finner vi dette året en kronikk med overskriften: "En mand og en skole byen ikke har raad til at miste". Skribenten (K.O.T.) prøvde å vekke sine medborgere til å forstå hvilken ressurs Skaug var for Trondheims musikk-liv og hvilken betydning skolen han hadde startet ville få. Han ba byen om legge til rette for at Skaug skulle bli i Trondheim. Det var også andre som skrev til ham for å få ham til å flytte tilbake til byen. Denne personen het Sigrid Hagen.

Sigrid og Oskar hadde blitt kjent en tid før, og var nå forlovet. At hennes forlovede drog til Tromsø for å bli organist der, fant hun seg ikke i. Hun skrev til ham at det var i Trondheim han hørte hjemme og at han ikke kunne reise fra den skolen han hadde startet.

Sigrid Hagens familie var også fra Rendalen. Faren het Karenus og var fra Søndre Hagen i Rendalen<sup>2)</sup>. Han gikk på seminar i Aker. Moren til Sigrid het Marthe. Hun kom fra gården Hole i Rendalen. På gården hadde de både huslærere og – lærerinner. Hun vokste opp med et rikt musikk-liv. Musikeren

Anders Sørensen bodde mye på Hole da han var i Rendalen. To av brødrene hennes, Guren og Sæming Hole, lærte noter og å spille fele av ham<sup>3)</sup>. Marthe gikk et år på Sagatun Folkehøgskole på Hamar.

Karenus ble etter hvert amtskolelærer i Trøndelag. Han var styrer ved skolen i perioder. Marthe underviste også ved skolen. Skolen var ambulerende og familien flyttet annethvert år. Sigrid ble født i Rissa. Hun vokste opp i et hjem preget av sang og musikk. Karenus var en flink sanger og fiolinspiller. Han stiftet sangkor i flere bygder der den ambulerende amtskolen holdt til.

Sigrid gikk på lærerinnekurset ved Industriskolen i Oslo og hun fikk undervisning i sang hos flere anerkjente lærere og ved Statens Sangkurs. Hun tok også organisteksamen. Sigrid underviste ved en småskole i Trondheim da hun ble forlovet med Skaug.

Oskar drog tilbake til Trondheim og giftet seg med sin Sigrid. Sammen drev de musikkskolen fram til å bli en institusjon og den ble etter hvert en betydelig faktor i trøndersk musikkliv.

Idéen til en musikkskole fikk han, som tidligere nevnt, da han gikk på konservatoriet i Oslo. Han ønsket at Trondheim skulle få en avlegger av konservatoriet i Oslo, drevet etter de samme retningslinjer som denne institusjonen. Han fikk en del av byens musikere med på idéen og de stilte som lærere. Kommunen bidrog indirekte ved å betale friplasser for "ubemidlede elever".

Skolen fikk støtte fra et legat etter Toldkasserer A. C. Schults. I 1864 opprettet Schults et testamente "til oprettelse av Trondhjems musikalske Lyce-

um" (utdanning på høyt nivå). Legatets midler var fra den oppløste "Musikalske Forening" i Trondheim og fra ham selv. Schults hadde fått fullmakt til å sørge for at midlene skulle gå til "*en fast og selvstendig understøttelses- og pleieanstalt for den fri tonekunsten i Trondhjem og omegn*".

Trondhjem Musikskoles første lokaler lå i Nordre Gate 6. Skolen holdt til i tre bakgårdsrom og skolens instrumenter var et flygel, et brukt piano og det gamle harmoniumet til Skaug.

Men i 1918 kunne de flytte inn i større og bedre lokaler. Skaug kjøpte Nedre Bakklandet 75 og skolen flyttet dit. Her fikk de åtte undervisningsrom og et kontor. Ved 50-årsjubileet hadde skolen to flygler, sju pianoer, to pedalharmonier uten pedal, trekkspill og gitarer. Stort var det da Lankelinsky, en lærer ved musikkskolen, greide å skaffe en mengde barnefioliner.

Den pedagogiske tanken for skolen var todelt:

Å skaffe de unge elevene en allsidig allmenn utdanning i musikk og å gi de vordende musikere en grundig musikerutdanning. Skaug ville at skolen skulle gi en mer teoretisk grunnvoll enn det den private undervisningen ofte gav. Han kjempet for at undervisningen skulle føre til noe mer enn å lære "*å la fingrene løpe fort over klaviaturet og å opptre i familiekretsen*".

Skolen fulgte kravene for organisteksamen fra Norges Organistforbund og Norske Musikk læreres Landsforbund. Skolen førte også elever fram til skolesanglærereksamen samt undervisning på en rekke instrumenter.

Per Hjort Albertsen, som arbeidet som lærer ved skolen en årrekke, fram-



*En av elevene, Arve Tellefsen, da han var sju år gammel og gikk på Trondhjem Musikskole (trykket med tillatelse fra Arve Tellefsen).*

hever at skolens faglige og økonomiske drift ikke bare var preget av en dyktig fagmann, men også av Skaugs personlighet. Han hadde gode administrative evner og vant raskt folks tillit og respekt.

Sigrid var alltid en viktig støttespiller for mannen sin. Hun arbeidet i alle år ved skolen som sangpedagog. Vennen Geburg Aasland skriver i sin bok *"Fra ungdom til alder grå"*: *"Sterkest inntrykk har hun gjort på meg i den tiden da Skaug måtte foreta omstillingen fra å være svaksynt til å være helt blind. Den måten hun i den vanskelige tiden behandlet sin mann på glemmer jeg aldri. Hun var stadig på vakt for å skåne ham for ting som kunne være irriterende for ham. Fint og taktfullt lærte hun ham kunsten å være blind."*

Etter å ha vært konstituert et par år, ble Skaug ansatt som organist ved Vår Frue kirke i 1917. Denne stillingen hadde han til 1947. Da han ble helt blind i 1922, var det krefter som ville fjerne ham fra stillingen. Men han ble i stillingen og gjorde skeptikerne til skamme. Han blir fremdeles husket for sitt dyktige og inspirerende spill.

Sigrid og Oskar drev en utstrakt konsertvirksomhet, både i Norge og Sverige. Han ved orgelet og hun med sang. Blant annet hadde de kirkekonsert i Ytre Rendal kirke. Inntektene gikk til nytt orgel i kirken.

For Skaug var musikken en del av arbeiderbevegelsen. Han så på den som en bevegelse for at arbeiderne skulle få lysere kår. Han framhevet at før var det bare storfolk og fyrster som hadde råd til å glede seg over musikken. De som ble lønnet som musikere, ble lønnet for å lage musikk for en liten overklasse. Men musikken skulle være for og av folket, mente Skaug.

Ekteparet beholdt kontakten med Østerdalen hele livet. De ferierte hver sommer på Midtskogen, der Skaugs far var født. De kom syklende på tandemsykkel, kunne Magnar Sjøgaard minnes.

Da Skaug døde i 1955 tok Sigrid over som direktør. Hun døde i 1969. I 1970 oppnevnte Trondheim formannskap et utredningsutvalg med Gotfrad Werner som leder. Året etter la utvalget fram en innstilling som foreslo at tilbudet som hadde vært på Trondhjem Musikskole skulle fordeles på to skoler. Utvalgets innstilling ble enstemmig tiltrådt av Trondheim bystyre. Og i 1972 ble undervisningstilbudet videreført til to nye institusjoner i byen. En del ble



Trondheim kommunale musikksskole (nå Trondheim Musikk- og kulturskole). Arve Tellefsen, tidligere elev ved musikkskolen, Reidar Knudsen og Ole Egil Torp var initiativtagere og satte i gang prosessen med å opprette skolen. Kåre Opdal ble den første skolestyren. Den andre institusjonen var Trondheim musikkonservatorium. Her ble Per Hjort Albertsen rektor. Konservatoriets undervisning var den første tiden i Trondhjem Musikskoles gamle lokaler i Nedre Bakklandet. I 2002 ble Konservatoriet slått sammen med Musikkvitenskapelig institutt og heter nå Institutt for Musikk ved NTNU. Mange av lærerne ved Oskar Skaugs gamle musikksskole begynte å jobbe på de nye institusjonene.

*Kilder:*

*Albretsen, Per Hjort: Trondhjems Musikskole 1911 – 1. september – 1961. Bull, Jacob B Ættens øde.. 1928*  
*Gaare, Hans: Bakgrunn for opprettelsen av en kommunal musikksskole i Trondheim, Notat. 1982*  
*Hauge, Yngvar: Blindeskolen i Norge. 1961*  
*Jensen, Johan O: Arve Tellefsen. Et portrett. 2001*  
*Nyeggen, Ola: Fotografens historie i Alvdal og Nord-Østerdalen. 2000*  
*Opdal, Kåre: Toldkasserer A C Schults legat til opprettelse av musikalsk Lyceum, 1864*  
*Trondheimsskolen. Artikkel. 1973*  
*Sivertsen, Birger: Klæbu seminar. Et intellektuelt arnested på bygda 1839-1892.. 2001*  
*Skaug, Oskar: Trøndersk Musikkblad. Artikkel., 1936*  
*Aasland, Geburg: Fra ungdom til alder grå.*

*Aasland, Geburg: Blindesaken i Norge. 1959*  
*Aasland, Geburg: I kamp med skjebnen. 1968*

*Adresseavisen. Avisutklipp. 1975*  
*Cappelen's musikkleksikon.*  
*Kari Mechelsen 1978*  
*Dagsposten. Avisutklipp. 4. oktober 1941*  
*Folketelling for Klæbu 1900*  
*Folketelling for Trondheim 1900*  
*Kirkebøker*  
*Ny Tid. Avisutklipp 28.2.1913*  
*Vår Frue menighetsblad 1947*

*Intervju med:*

*Albertsen, Per Hjort f. 1919*  
*Grendstad, Martha f. 1935*

*Noter:*

<sup>1)</sup> *Olav Gullvåg (1885-1961). Forfatter. Hans mest kjente verk er "Spelet om Heilag Olav".*  
<sup>2)</sup> *Det fortelles om Karenus og familien hans i Ættens Øde av Jacob Breda Bull. Selv om boka er en roman bygger den på levende modeller.*  
<sup>3)</sup> *Brødrene Guren og Sæming Hole og Marten Hagen, bror til Karenus, var av stifterne av Stormusikken. Stormusikken er forløperen til Ytre Rendal Orkester som vi har i dag. Dette er Norges nest eldste symfoniorkester.*

Maren Kværness Halberg  
 2485 Rendalen  
 post@bygdemuseet.no  
 maren@mistra.no